

JURIDISKO PERSONU NEVAINĪGUMA PREZUMPCIJA

Mg. iur. Edgars Golts,

zvērināts advokāts, Biznesa augstskolas „Turība” un Starptautiskās Baltijas akadēmijas lektors, Biznesa augstskolas „Turība” studiju programmas “Juridiskā zinātne” doktorants, Latvija

2016. gada 6. martā tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2016/343¹ (turpmāk – Direktīva) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, jo ES valstu tiesību aktu un judikatūra juridisko personu aizsardzības līmeņi ir dažādi. Ar pieņemto Direktīvu netika noregulēts jautājums par juridisko personu nevainīguma prezumpciju, vien nosakot, ka tā ir nodrošināma izmantojot spēkā esošās tiesiskās garantijas un judikatūru, kuras attīstība arī noteiktu vai nepieciešamas darbības ES līmenī. Šī raksta mērķis ir noskaidrot juridisko personu nevainīguma prezumpcijas institūta lomu un vietu mūsdienu tiesībās. Raksta uzdevumus ir noskaidrot šī institūta vietu tiesu normās un to piemērošanu praksē. Rakstā izmantotas analītiskā metode un induktīvā metode, meklējot tiesību normu un piemērošanas kopsakarības.

Nevainīguma prezumpcijas princips ir noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas² 47. un 48. pantā, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija)³ 6. pantā, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁴ 14. pantā, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas⁵ 11. pantā, Latvijas Republikas Satversmes⁶ 92. pantā un Latvijas Republikas likuma „Par tiesu varu”⁷ 23. pantā. Par nevainīguma prezumpciju runāts arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā⁸ ar mērķi nostiprināt konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā⁹. Nevainīguma prezumpcijas teoriju savā rakstā ir pētījis Viktors Tadross (*V. Tadros*), Varvikas Universitātes (*University of Warwick*) Tiesību skolas profesors, kurš savos pētījumos analizē pretrunas attiecībā uz nevainīguma prezumpcijas piemērošanu, kā arī apstākļus, uz kuru pamatiem šo prezumpciju var ierobežot. V. Tadross norāda uz alternatīvu teoriju, ar kuru varētu pilnā mērā attaisnot nevainīguma prezumpcijas nepiemērošanu. Teorija pēta ideju, ka prezumpcijas deformācija ir attaisnojama gadījumā, ja tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Profesors V. Tadross izdara secinājumu, ka iejaukšanās tiesībās uz nevainīguma pieņemumu nav pamatota, un tādēļ šīs tiesības būtu uzskatāmas

par neaizskaramām¹⁰.

Latvijas Republikas Satversmes 116. pantā noteikta personas tiesību ierobežošana sabiedrības labā, un, tā kā šis uzskaitījums ir uzskatāms par izsmeltošu, tad secināms, ka nevainīguma prezumpcija nav iekļauta starp tiesībām, kuras varētu tikt ierobežotas. Secināms, ka, tā kā jebkurai personai ir tiesības uz taisnu tiesu, tad jebkurai personai ir arī tiesības būt atzītai par nevainīgu, līdz tas nav pierādīts pienācīgā veidā. Likuma “Par tiesu varu” 4. panta norma ietver vienlīdzības principu likuma un tiesas priekšā, nosakot vienādas tiesības uz likumu aizsardzību. Tādējādi, tikai loģisks ir secinājums, ka nevainīguma pieņēmums attiecas gan uz fiziskajām, gan juridiskajām personām, neskatoties uz to, ka attiecīgās normas panta otrā daļa, kurā precizēti iespējamie nevienlīdzības izcelsmes avoti, viennozīmīgi attiecināma uz fizisku personu. Autors pievienojas uzskatam, ka šī norma ir jātulko paplašināti. Satversmes 91. panta tvērums ir plašāks par Konvencijā un citos starptautiskajos instrumentos noteikto¹¹, jo Satversmē nav tukšu formulējumu, bet, ja Satversmē ir lietots kāds jēdziens, tad Satversmes sapulce piešķirusi tam noteiktu saturu, kurš ņemams vērā, iztulkojot attiecīgo Satversmes normu¹². Juridiskas personas tiesību tikt uzskatītai par nevainīgu aizsardzība ir netieši nodrošināta ar spēkā esošajām garantijām Latvijas Republikas un Eiropas Savienības tiesību aktos, kā tos interpretējušas Latvijas tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT). Nevainīguma prezumpcija ne vien nozīmē, ka pierādīšanas pienākums gulstas uz apsūdzību, bet dažos konkrētos gadījumos pierādīšanas pienākums tiek pārlikts uz aizstāvību. Satversmes 91. pantā ietvertās tiesības ir patstāvīgas pamattiesības un nav obligāti saistāmas ar kādām citām Satversmē garantētajām politiskajām vai sociālām tiesībām. Fizisko personu un juridisko personu tiesību tikt uzskatītām par nevainīgām konkrētu aspektu dažādās vajadzības un aizsardzības līmeņi šobrīd ir atšķirīgi, un autors uzskata, ka tādējādi ir saskatāma nevienlīdzīgas attieksmes piemērošana pret dažādām personām. Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka tiesības, kas izriet no nevainīguma prezumpcijas, uz juridiskām personām neattiecas

tādā pašā veidā kā uz fiziskām personām. Eiropas Savienībā pastāv uzskats, kas iekļauts 2016. gada 6. marta Direktīvā par nevainīguma prezumpciju, ka ir pārāgri pieņemt tiesību aktus par juridisko personu tiesībām tikt uzskatītām par nevainīgām. Juridisko personu tiesību tikt uzskatītām par nevainīgām aizsardzība ir jānodrošina, izmantojot spēkā esošās tiesiskās garantijas un judikatūru. Līdztiesības un diskriminācijas novēršanas tiesības ir balstītas uz Aristoteļa paradigmu. Tā nosaka, ka līdzīgās situācijās ir jāizturas līdzīgi, bet atšķirīgās atšķirīgi, samērā ar šo situāciju atšķirību. No šīs paradigmas izriet, ka, lai nodrošinātu līdztiesību pret personām, vienādās situācijās jāizturas vienādi, bet pret personām dažādās situācijās jāizturas dažādi¹³. Reālās līdztiesības pieeja ļauj atpazīt diskrimināciju bez līdzinieka¹⁴. Tiesību un taisnīguma vienības idejai, kas laika ziņā izrādījās tik noturīga, piemīt ļoti nozīmīga tieša un apslēpta jēga. Tiešā nozīme saistīta ar to, ka taisnīgums ir tiesību satura būtiska sastāvdaļa. Savukārt apslēptā jēga saistīta ar to, ka taisnīgums pilda sadales un atmaksas mēra funkciju¹⁵.

Pastāvošā prakse, ka tikai turpmākajai attīstībai būtu jānosaka, vai nepieciešams apsvērt izmaiņas attiecībā uz juridisko personu nevainīguma prezumpciju, ir stagnējoša. Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā nostiprinātā nevainīguma prezumpcija nosaka, ka jāpierāda personas, tai skaitā, arī juridiskas personas, vaina pārkāpuma izdarīšanā, nevis nevainīgums. Teorētiski, jebkura normatīvā akta pārkāpšanu var uzskatīt par vainu. Tāds koncepts, piemēram, ietverts Austrijas administratīvo sodu likuma 5. panta pirmajā daļā¹⁶, kur par neuzmanību tiek uzskatīta arī normatīvā akta vai administratīvā priekšraksta pārkāpšana, ja administratīvā pārkāpuma sastāvā nav ietverts kaitējums vai apdraudējums¹⁷. Nevainīgums tiek prezumēts, ja nav pierādījumu par pretējo. Ja tiek apgalvots, ka juridiska persona izdarījusi pārkāpumu, lai gan nav tādu pierādījumu, tad viennozīmīgi tiek pārkāpta nevainīguma prezumpcija. Tas ļauj secināt, ka nevainīguma prezumpcija attiecas ne vien uz fizisku personu tiesībām, Satversmes ietvarā „cilvēktiesības”, bet arī, tulkojot Satversmes normu plašāk, uz juridiskām personām kā fizisku personu – cilvēku radītu personu. Satversmes 91. pantā ietvertās tiesības ir patstāvīgas pamattiesības un nav obligāti saistāmas ar kādām citām Satversmē garantētajām politiskajām vai sociālām tiesībām¹⁸. Autors, tādējādi, izdara secinājumu, ka ne tikai visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā, bet arī visas cilvēku – fizisku personu izveidotās

juridiskās personas ir tikpat vienlīdzīgas gan savā starpā, gan arī attiecībā ar fiziskajām personām. Visu personu, neatkarīgi no to veida, tiesības ir īstenojamas bez jebkādas diskriminācijas, jo gan pilsoniskā sabiedrība, gan tirgus balstās uz pilsoņu vienlīdzību viņu attieksmē pret tiesībām un pienākumiem¹⁹. Arī Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra spriedumā lietā Nr. 2005-02-0106 atzīts, ka Satversmes 91. pantā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā. Turklāt, kā vienlīdzības princips, tā diskriminācijas aizlieguma princips ir attiecināmi arī uz juridiskām personām un darbojas nepastarpināti, proti, šiem principiem piemīt tieša ietekme²⁰.

Praksē redzams, ka jau šobrīd tiesā nākas risināt jautājumus par juridiskas personas nevainīguma pieņēmuma pielietošanu. Jo tiesnesim no, vienas puses, jātiesā pēc patiesības, bet no otras – jāvadās no likuma, un šīs abas orientācijas viņš var savienot tikai tad, ja likums arī satur patiesību²¹. Šāds teorētisks skatījums uz tiesību normu ļauj piemērojamo normu skatīt plašāk, nekā likumdevējs šo normu ir veidojis, jo būtisks priekšnoteikums normas patiesās jēgas noskaidrošanai ir tās teksta izpratne saistībā ar tiesību principiem²².

Pētot sīkāk nodokļu tiesības, jāsecina, ka Satversmes 92. pantā ietvertā nevainīguma prezumpcija izpaužas kā nodokļu maksātāja labticīguma prezumpcija. Piemēram, ASV tiesās jautājumos par pierādījumu tiesībām vislielākā mērā ir piemērojams juridiskais pieņēmums – nodokļa maksātāja godprātības pieņēmums, kā viens no atvasinātiem nevainīguma pieņēmumiem²³. Šī pieņēmuma prioritārā pielietošana kopumā ir atbalstāma, kaut gan praksē bieži tiek pieņemts, ka nodokļu maksātājs ir negodprātīgs²⁴. Piemēram, nodokļu strīda ietvaros Administratīvā rajona tiesa lietā Nr. A420636411 atzinusi, ka, ja pieteicējs ir atbildējis uz visiem VID jautājumiem un iespēju robežās piedalījies nepieciešamo pierādījumu vākšanā, bet tomēr VID pierādījumu trūkumu dēļ šaubas ir tulkojis par sliktu pieteicējam, tad VID ir pārkāpis Satversmē ietverto nevainīguma prezumpciju. Nodokļu tiesībās tā izpaužas kā nodokļu maksātāja labticīguma prezumpcija. Attiecībā uz pieteicēja argumentu, ka visas šaubas ir jātulko par labu pieteicējam, un, atsaucoties uz nevainīguma prezumpciju, tiesa papildus norādīja arī, ka pieteicēja kā nodokļu maksātāja pierādīšanas pienākums izriet arī no turpmāk minētās tiesu

prakses, proti, kā atzinis Senāts, nodokļu lietās tieši privātpersonai pašai vislabāk ir zināmi fakti par tās ienākumiem, izdevumiem, darījumiem un tamlīdzīgi²⁵. Administratīvā pārkāpuma procesi saskaņā ar ECT praksi ir pielīdzināmi kriminālprocesiem. Jautājumi par naudas soda piemērošanu jā kvalificē kā „apsūdzība krimināllietā”, atbilstoši ECT un Konvencijas 6. panta izpratnei, piemēram, lietā *Vasteberga Taxi Aktiebolag un Vulic* pret Zviedriju²⁶. Kā norobežojošu kritēriju ECT norāda, ka naudas sodi nodokļu lietās nav mantiska rakstura kompensācija, bet gan naudas sods, kura virsuzdevums ir piespiest nodokļu maksātājiem ievērot normatīvos aktus. Naudas sodam ir ne tikai preventīva, bet arī sodošā nozīme²⁷. Šādos gadījumos nevainīguma pieņēmums ir piemērojams pilnā apmērā bez ierobežojumiem. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 3. marta spriedumā lietā Nr. SKA-48/2009, saskaņā ar Administratīvo pārkāpumu kodeksa principiem, norādīts, ka „*Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā nostiprinātajai nevainīguma prezumpcijai jāpierāda personas vaina pārkāpuma izdarīšanā, nevis nevainīgums. Proti, nevainīgums tiek prezumēts, ja nav pierādījumu par pretējo. Ja persona tiek atzīta par vainīgu pārkāpuma izdarīšanā, lai gan lietā nav pierādījumu, kas pierādītu tās vainu, tiek pārkāpta nevainīguma prezumpcija*”.

Pēdējo gadu laikā par juridiskas personas nevainīguma pieņēmumu diskutē un lemj arī Eiropas Padomes un Eiropas Savienības institūcijās. Izsakot priekšlikumu Direktīvai, paskaidrojuma rakstā tiek minēts, ka pastāv skaidra saikne starp nevainīguma prezumpciju un pārējām tiesībām uz taisnīgu tiesu – ja kādas no šīm tiesībām tiek pārkāptas, tas neizbēgami skar arī nevainīguma prezumpciju, tai skaitā, tiesības neliecināt pret sevi, tiesības nesadarboties un tiesības klusēt, tiesības uz brīvību.

Eiropas Komisija 2006. gadā publicēja „Zaļo grāmatu” – priekšrakstu par nevainīguma prezumpciju. Neatkarīgi eksperti un speciālisti izmantoja izdevību norādīt uz nevainīguma prezumpcijas principa devalvāciju un uzsvēra, ka dažu valstu tiesību sistēmās tiek pieļauts „vainojamības prezumpcijas” princips. Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka juridiskas personas tiesību tikt uzskatītai par nevainīgu aizsardzība ir jau nodrošināta ar spēkā esošajām garantijām dalībvalstu un Savienības tiesību aktos, kā tos interpretējušas dalībvalstu tiesas, saskaņā ar Konvenciju, un kā to interpretējusi ECT. Proti, viens no nevainīguma

prezumpcijas principa galvenajiem aspektiem ir tas, ka tiesa vai valsts amatpersona nedrīkst publiski izturēties pret aizdomās turēto vai apsūdzēto personu tā, it kā viņa būtu vainīga nodarījuma izdarīšanā, ja persona nav tiesāta un atzīta par vainīgu ar galīgu spriedumu.

Paskaidrojuma raksta izpratnē nevainīguma prezumpcija nozīmē, ka pierādīšanas pienākums gulstas uz apsūdzību, un jebkuras šaubas par personas vainīgumu tulkojamas par labu aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai. Ir pieņemts, ka tiesas sprieduma pamatā ir jābūt tiesai iesniegtiem pierādījumiem, nevis apgalvojumiem vai pieņēmumiem. Tomēr ECT ir atzinusi, ka dažos konkrētos gadījumos pierādīšanas pienākumu var pārliecināt uz aizstāvību. Priekšlikuma paskaidrojuma rakstā atzīts, ka no nevainīguma prezumpcijas izrietošās tiesības uz juridiskām personām neattiecas tādā pašā veidā kā uz fiziskām personām²⁸. Tomēr šajā rakstā veiktā analīze ļauj nepieņemt šādam viedoklim, jo daudzās tiesību nozarēs, piemēram, nodokļu tiesībās, personu vienlīdzība ir nepārprotami saskaņama. Direktīvā norādīts, ka, ņemot vērā tiesību aktu un judikatūras attīstības pakāpi, pārāgri Savienības līmenī pieņemt tiesību aktus par juridisko personu tiesībām tikt uzskatītām par nevainīgām. Norādīts, ka juridisko personu tiesības būt uzskatītām par nevainīgām jānodrošina, izmantojot spēkā esošās tiesiskās garantijas un judikatūru, kuras turpmākajai attīstībai būtu jānosaka turpmākā darbība Savienības līmenī.

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka dažos gadījumos pierādīšanas pienākuma pārliecināšana no apsūdzības uz aizstāvību nebūtu jāuzskata par neatbilstošu nevainīguma prezumpciju, ja tiek nodrošinātas konkrētas garantijas. Proti, būtu jānodrošina, ka pieņēmumi attiecībā uz faktiem vai tiesību aktiem tiek saprātīgi ierobežoti, ņemot vērā problēmas smagumu, un ka pieņēmumi ir atspēkojami – piemēram, ar jauniem pierādījumiem par atbildību mīkstināšanai apstākļiem vai par *force majeure* gadījumu²⁹.

Eiropas Parlamenta 2016. gada 20. janvāra normatīvā rezolūcijā iekļāva priekšlikumu Direktīvā nostiprināt nevainīguma prezumpcijas un tiesību klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesuālos aspektus.

Eiropadome 2009. gada 11. decembrī atzinīgi novērtēja šāda satura ieteikumus un iekļāva tos tā sauktajā Stokholmas programmā „Atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā”. Eiropadome uzsvēra, ka šie ieteikumi nav izsmeļoši, un aicināja turpināt pētīt minimālo

procesuālo garantiju aspektus un novērtēt, vai ir nepieciešams izskatīt citus jautājumus, piemēram, nevainīguma prezumpciju, lai veicinātu labāku sadarbību minētajā jomā. Eiropadome, ņemot vērā valsts tiesību aktu un judikatūras pašreizējo attīstības pakāpi valstu līmenī un Savienības līmenī, nonāca pie secinājuma, ka ir pārāgri Savienības līmenī pieņemt tiesību aktus par juridisko personu nevainīguma prezumpciju, un tādēļ šī direktīva nebūtu jāpiemēro attiecībā uz juridiskām personām.

Direktīvai nevajadzētu skart nevainīguma prezumpcijas piemērošanu juridiskām personām, kā tas ir noteikts Konvencijā un kā to interpretē ECT un Eiropas Savienības Tiesa. Direktīva nosaka, ka šādam regulējumam nebūtu jāskar apsūdzības darbības, kuras veic, lai pierādītu aizdomās turētā vai apsūdzētā vainu, piemēram, apsūdzības celšanu, un neskar tiesu nolēmumus, kurus pieņemot, apturētais spriedums stājas spēkā, ja tiek ievērotas tiesības uz aizsardzību. Tam nebūtu jāskar arī procesuāla rakstura prelimināros nolēmumus, kurus pieņem tiesa vai citas kompetentas iestādes un kuru pamatā ir aizdomas vai apsūdzošu pierādījumu elementi, piemēram, nolēmumi par pirmstiesas apcietinājumu, ar noteikumu, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais šajos nolēmumos nav minēts kā vainīgs. Pirms procesuāla rakstura prelimināro nolēmumu pieņemšanas kompetentā iestāde varētu vispirms pārlicināties par to, vai aizdomās turētā vai apsūdzētā apsūdzošo pierādījumu elementi ir konstatēti tādā apjomā, lai pamatotu attiecīgo nolēmumu, un nolēmumā varētu uz tiem atsaukties³⁰. Tuvākā laikā saistībā ar Direktīvas 2016/34/ES ieviešanu vajadzēs pilnveidot gan Kriminālprocesa likumu, gan arī

šīs atziņas jāievēro, ieviešot Administratīvā pārkāpumu procesa likumu.

Secinājumi

- 1) Eiropas Savienības un Eiropas Padomes institūcijas krimināltiesību jautājumos nav konkretizējušas savu attieksmi attiecībā uz juridiskas personas nevainīguma prezumpciju, tikai konstatē situāciju šobrīd un secina, ka Eiropas un dalībvalstu tiesību normas un tiesu prakse jau šobrīd spēj risināt šo problēmjautājumu.
- 2) Autors uzskata, ka mūsdienās, attīstoties tādām tiesībām, kā vides, dzīvnieku, nedzimušu bērnu, mirušu personu un cita veida tiesībām, ir acīmredzams, ka, pamatojoties uz taisnīguma principu, cilvēktiesības tiek paplašināti tulkotas un pielietotas. Taisnīgums pilnībā ietver vienlīdzīgas attieksmes principu tiesībās, kas ļauj izdarīt secinājumu par fizisku un juridisku personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā.
- 3) Ņemot vērā Latvijas Republikas Satversmē ietvertu vienādas attieksmes pret personu principu, autors izvirza apgalvojumu, ka nevainīguma pieņēmums pilnā mērā ir attiecināms arī uz juridiskajām personām, tā kā uz tām gan tieši, gan pakārtoti attiecas krimināltiesību un administratīvo tiesību normas.
- 4) Autors iesaka nevainīguma prezumpciju, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes normām, nolēmumos piemērot arī attiecībā uz juridiskajām personām, tādējādi aizpildot „likumu robu” attiecībā uz minēto problēmjautājumu.

Atsauces

- ¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 65, 2016. gada 11. marts. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:L:2016:065:TOC>
- ² Eiropas Savienības Pamattiesību harta. <http://eur-lex.europa.eu/http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>
- ³ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. 04.11.1950. Starptautisks dokuments /LV, 143/144 (858/859), 13.06.1997.
- ⁴ Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām. 16.12.1966. Starptautisks dokuments /LV, 61 (2826), 23.04.2003.
- ⁵ ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācija. <http://www.tiesibsargs.lv/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija/>

- ⁶ Latvijas Republikas Satversme. 15.02.1922. Likums/LV, 43, 01.07.1993., Ziņotājs, 6, 31.03.1994.
- ⁷ Par tiesu varu. 15.12.1992. Likums/Ziņotājs, 1/2, 14.01.1993.
- ⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 65, 2016. gada 11. marts. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:L:2016:065:TOC>.
- ⁹ Tadros V. Rethinking the presumption of innocence. *Criminal Law and Philosophy*, 1(2), 193-213, 2007. Pieejams: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-34247368123&partnerID=40&md5=7cb7852aa3c1bda9286815577be>
- ¹⁰ Tadros V. Rethinking the presumption of innocence. *Criminal Law and Philosophy*, 1(2), 193-213, 2007. Pieejams: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-34247368123&partnerID=40&md5=7cb7852aa3c1bda9286815577be>
- ¹¹ Nikuļceva I. Satversmes 91. panta ietvertā vienlīdzības principa un sociālo tiesību mijiedarbība Satversmes tiesas spriedumos. Aktuālas cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība (63-69). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010., 63. lpp.
- ¹² Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012., 233. lpp.
- ¹³ Fourbert P. The Legal Protection of the Pregnant Worker in the European Community. *Sex Equality, Thoughts of Social and Economical Policy and Comparative Leaps to the United States of America*. Kluwer Law International, The Hague/London/New York, 2002, p. 31, paragraph 63 and 64. Citēts pēc Levits E. Par tiesiskās vienlīdzības principu. *Latvijas Vēstnesis*, 2003. 8. maijs. Nr. 68(2833).
- ¹⁴ Fourbert P. The Legal Protection of the Pregnant Worker in the European Community. *Sex Equality, Thoughts of Social and Economical Policy and Comparative Leaps to the United States of America*. Kluwer Law International, The Hague/London/New York, 2002, at page 23, paragraph 47. Citēts pēc Levits E., Par tiesiskās vienlīdzības principu. *Latvijas Vēstnesis*, 2003. 8. maijs Nr.68(2833).
- ¹⁵ Jakubaņecs V. Tiesības sabiedrībā. Rīga, P & K, 1998., 6. lpp.
- ¹⁶ Austrijas administratīvo sodu likums (Verwaltungsstrafgesetz). <https://www.ris.bka.gv.at:https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005770>
- ¹⁷ Danovskis E. Administratīvās atbildības regulējuma konceptuālās problēmas. <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/edvins-danovskis-administrativas-atbildibas-regulejuma-konceptualas-problemas.d?id=38578923>
- ¹⁸ Nikuļceva I. Satversmes 91. panta ietvertā vienlīdzības principa un sociālo tiesību mijiedarbība Satversmes tiesas spriedumos. Aktuālas cilvēktiesību aizsardzības problēmas. Konstitucionālā sūdzība (lpp. 63-69). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010., 68. lpp.
- ¹⁹ Jakubaņecs V. Tiesības sabiedrībā. Rīga: P & K, 1998., 29. lpp.
- ²⁰ Saeimas juridiskā biroja 2014. gada 11. decembra Atzinums Nr. 111.13/1-30-12/14 par likumprojektu „Grozījumi likumā „Par nodokļiem un nodevām”” (Nr. 98/Lp 12) Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai. Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/2A92884740F68B86C2257DAC00584A8A?OpenDocument>
- ²¹ Jakubaņecs V. Tiesības sabiedrībā. Rīga, P & K, 1998., 22. lpp.
- ²² Plotnieks A. Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: Izglītības soļi, 2009., 233. lpp.
- ²³ Российско-американское судебное партнерство: материалы. / Сравнительная практика рассмотрения споров, вытекающих из налоговых и иных административных правонарушений. Москва, 1999. С. 28.
- ²⁴ Golts E. Pierādījumi, pierādīšana un pierādīšanas nastas teorētiskie un praktiskie aspekti nodokļu strīdos. BA Turība XVII Starptautiskās zinātniskās konferences “Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī” rakstu krājums. 81. – 91. lpp. Pieejams: <http://www.turiba.lv/f/Konference-2016.pdf>
- ²⁵ Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 14. marta spriedums lietā Nr. A420636411. Pieejams: <https://www.tiesas.lv>
- ²⁶ *Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden*. European Court of Human Rights (no. 36985/97), 23.07.2002.
- ²⁷ Golts E. Pierādījumi, pierādīšana un pierādīšanas nastas teorētiskie un praktiskie aspekti nodokļu strīdos. BA Turība XVII Starptautiskās zinātniskās konferences “Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī” rakstu krājums. 85. lpp. Pieejams: <http://www.turiba.lv/f/Konference-2016.pdf>

²⁸ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par to, lai nostiprinātu nevainīguma prezumpcijas un tiesību piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā konkrētus aspektus kriminālprocesā. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52013PC0821>.

²⁹ Turpat.

³⁰ Eiropas Parlamenta 2016. gada 20. janvāra normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to, lai nostiprinātu nevainīguma prezumpcijas un tiesību piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā konkrētus aspektus kriminālprocesā. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0011+0+DOC+XML+V0//LV>

Abstract

There is a link between a presumption of innocence and the right to a fair trial. The rights of a legal person, to be regarded as innocent, protection is ensured by the guarantees in law.

The Court of Justice has recognized that the right to the presumption of innocence, the legal persons does not apply in the same way as natural persons. The Constitution reinforces the presumption of innocence is to be subject to the right to a fair trial arising from the principle of justice. The Constitution stipulates that the rights of the person may be limited to the benefit of the public, but not the right to the presumption of innocence. In the article the author expresses the conviction, nowadays, the development of such rights, – the environment, animal, unborn children, deceased persons and other types of law; it is obvious that, on the basis of an equity principle, human rights are extended translated and applied. Justice fully embraces the principles of equality law, which allows concluding on the physical and legal persons to equality before the law and the courts.

Аннотация

Существует связь между презумпцией невиновности и правом на справедливое судебное разбирательство. Для юридических лиц право считаться невиновным обеспечивается законом. Суд постановил, что право на презумпцию невиновности к юридическим лицам не должно применяться таким же образом, как к физическим лицам. Конституция предусматривает, что право человека может быть ограничено в интересах общества, но не право на презумпцию невиновности. Автор в статье утверждает, что в настоящее время с развитием таких прав, как право окружающей среды, животных, еще не рожденных детей, умерших лиц и других видов права, очевидно, что, исходя из принципа справедливости, права человека трактуются и применяются широко. Справедливость полностью включает в себя правовой принцип равенства, что позволяет сделать вывод о равенстве физических и юридических лиц перед законом и судом.